

Dr. Forgács Zoltán

Térképészeti adatok szolgáltatásának nemzetközi gyakorlata

A magyarországi térképkiadók részéről problémaként merült a térképek készítéséhez felhasználásra kerülő állami alapadatokért fizetendő igazgatási szolgáltatási díj magas aránya az előállítás során fizetendő költségekhez viszonyítva. A nyílt árusításban forgalmazott térképek kalkulációja során figyelembe kell venni a magyarországi szokásokhoz igazodóan az egy térképből eladható példányszámot, valamint a piac által diktált maximálisan elérhető eladási árat. E két körülményt egymással kölcsönhatásban kell vizsgálni, és azt is figyelembe kell venni, hogy a térkép tartalma egy meghatározott idő múlva elavul, ezért a reális ár megállapításánál szerepe van annak is, hogy várhatóan mennyi ideig lehet egy adott időpontra vonatkozó térképet rendeltetésének megfelelően használni. E vizsgálat szempontjából nincs jelentősége a régi térképek történelmi értékének, illetve a térképgyűjtők esetleges eltérő megítélésének.

A Térképkiadók Egyesülete lépéseket kíván tenni tagjainak érdekeit képviselve a földmérési és térképészeti tevékenység felügyeletét ellátó főhatóság felé egy piacképesebb árstruktúra kialakítása érdekében. A kezdeményezés során megfogalmazódott a korrekt díjfizetési magatartás garanciájának kérdése az egyesületi tagok körében, és az előírásokat figyelmen kívül hagyókkal szemben való szervezett fellépés szándéka is.

A fentiekben vázolt probléma megoldásának előkészítéseként kitekintést végeztünk a térképészeti adatok szolgáltatásának európai gyakorlatának tanulmányozására. Annak érdekében, hogy összehasonlításra alkalmas információkat kapjunk, az alábbi, feltételezett konkrét esetre vonatkoztatott adatokat próbáltunk beszerezni a külföldi gyakorlatból:

Milyen összegű igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni 1:10000 méretarányú állami alaptérkép 30 m² területet ábrázoló részének felhasználásáért, ha a hozzáadott érté-

ket tartalmazó termék 5000 példányban kerül előállításra, és kereskedelmi célú forgalmazásra.

A földmérési és térképészeti állami alapadatok kezeléséről, szolgáltatásáról és egyes igazgatási szolgáltatási díjakról szóló, jelenleg hatályos 63/1999. (VII. 21.) FVM-HM-PM együttes rendelet alapján a fenti esetben fizetendő díj összege 15,750.- forint. A díj meghatározása során a méretarányt, a terepi területnagyságot és a példányszámot kell figyelembe venni.

A EuroGeographics nemzeti térképész szolgálatok európai szervezetének 1 számú munkacsoportja foglalkozik szerzői jogi és árpolitikai kérdésekkel. A fenti feltételezett díjszámítási esetet azzal küldtük ki a munkacsoport tagjainak, hogy a konkrét díjszámításon túlmenően, amennyiben rendelkezésre áll küldjék meg az adott országban érvényes díjszámítási előírásokat is.

A kiküldött kérdőívekre az alábbi 8 országból érkezett válasz:

Ausztria
Belgium
Cseh köztársaság
Finnország
Írország
Nagy Britannia
Németország
Svájc

A beérkezett adatokat az összehasonlíthatóság érdekében USA dollárra számítottuk. Mivel a tanulmány szempontjából csak az árak egymáshoz viszonyított arányának van szerepe, az átszámításhoz egységesen alkalmazott árfolyamnak nincs jelentősége.

A különböző országokból kapott információk tartalmukban nem voltak egységesek, mert egyes válaszok csak konkrétan kért esetre kiszámított összeget közölték, mások a kiszámítás módjáról is adtak tájékoztatást, míg egyesek a helyi szabályozás szövegét is megküldték. Nem egységes azonban a példányszámra vonatkozó kikö-

tés, mert vélelmezhetően egy országok ugyanúgy értelmezik, mint ahogyan azt a kérdés feltevésekor feltételeztük, nevezetesen, hogy a példányszámon az állami alaptérképek felhasználásával készülő új termék előállításának példányszámát értjük; a kapott egyes válaszok és az igen eltérő szolgáltatási díjak alapján vélelmezhető, hogy egyes országok ezt a szolgáltatott adatok példányszámaként értelmezték. Erre való tekintettel az információk feldolgozásával kapott eredményeket megfelelő fenntartással szabad csak kezelni.

Ausztriában az alaptérképi adatok felhasználásának díja a példányszámtól, az érintett terület nagyságától, a felhasználás céljától, valamint attól függ, hogy a szolgáltatott adatok analóg vagy digitális formában állnak rendelkezésre. A felhasználás céljától függően eseti elbírálás alapján díjkedvezmények vehetők igénybe. A díjszámításnál egy térképlap 1/8 részének díját, mint minimális díjtételt, minden esetben felszámítják. Alaptérképek 1:50 000, 1:200 000 és 1:500 000 méretarányban állnak rendelkezésre. Az 1:50000 méretarányú alaptérkép egy szelvénye 500 km² nagyságú, az 1:200000 méretarányú térkép pedig 8000 km² nagyságú területet ábrázol. A megadott teszt esetben fizetendő díj digitális térkép esetében 92 USD, analóg alaptérkép felhasználása esetén pedig 136 USD.

Belgiumban korlátozzák az egy adatszolgáltatás keretében igényelhető térkép által lefedett terület nagyságát. 1:25 000 és kisebb méretarány esetén ez a határ érték 7 dm² a térképen mérve, míg ennél nagyobb méretarány esetében a kiszolgáltatható maximális területnagyság – szintén a térképen mérve – 12,5 dm². A kapott tájékoztatás szerint nagyobb területre vonatkozó alapadatok egyidejű kiszolgáltatása hátrányos az adatszolgáltató intézmény marketing politikája szempontjából, ezért nem engedélyezik. A felszámított díjak megállapításánál differenciálnak attól függően, hogy az adatok felhasználása kereskedelmi, vagy nem kereskedelmi célra történik. A megadott teszt esetre vonatkozóan, nem kereskedelmi célú felhasználást feltételezve az alaptérképek felhasználásáért fizetendő díjat 14270 USD-ban jelölték meg. Az összeg az adatszolgáltatás díján felül a térképek szerzői jogdíját is tartalmazza. Az összeg kiszámítása a példányszám és a lefedett terület nagysága alapján történik egy előre kidolgozott táblázatban rögzített egységárak alapján.

A Cseh Köztársaságban a térkép szolgáltatásáért 200 másolatig a méretaránytól függő egységes díjat számítják fel km^2 -enként. Nagyobb példányszám esetén sávosan megállapított százalékos felárat alkalmaznak. Az általunk megadott esetre vonatkozóan a fizetendő díj összegét 242 USD-ban határozták meg. Digitális térképi állományok szolgáltatása esetén magasabb díjakat számítanak fel. A díj megállapítása az adatstruktúrától (raszteres/vektoros) és a lefedett területnagyságtól függően, egyedi szerződésekben esetenként állapítják meg.

Finnországban az alaptérképekért fizetendő szerzői jogdíj összege az alaptérkép méretarányától, a készítendő térkép méretarányától, a készítendő termék példányszámától, a lefedett terület nagyságától a térképen mérve dm^2 egységben, az adat-szolgáltatás során felhasznált anyag mennyiségétől, a térképi tartalom aktualitásától, és attól függ, hogy a forgalmazás során milyen eladási árat fognak alkalmazni. A megadott példánk esetében Finnországban fizetendő szolgáltatási díj összegét 879 USD-ban állapították meg.

Írországban a fizetendő díj összegét a felhasználásra kerülő térkép típusától és méretarányától, a lefedett terület nagyságától (km^2), a kiszolgáltatott másolat nagyságától (dm^2), a keletkező termék méretarányától, az előállításra kerülő termék példányszámától valamint a felhasználás céljától függően állapítják meg. A megadott példa esetében Írországban 2200 USD összeget kellene fizetni az alaptérképi adatok kiszolgáltatásáért. Az alaptérképi adatok igénylésének, szolgáltatásának, felhasználásának és a keletkezett termék forgalmazásának feltételeit tartalmazó részletes szabályzatokat adtak ki.

Nagy Britanniában hasonló a helyzet, mint Írországban. A feltételeket itt is részletes szabályzatok tartalmazzák, azzal a megkötéssel, hogy az egyszeri alkalommal, azonos célra történő felhasználására maximálisan A3 formátumnak megfelelő térképi részlet kiszolgáltatása engedélyezhető. Nagyobb területre vonatkozó adatokat külön engedélyezési eljárásban, csak kivételes esetben, fontos okból, és lényegesen magasabb díjért lehet igényelni. Mivel az általunk megadott teszt esetben az igényelt terület nagysága meghaladja az A3 formátum méretét (420x297 mm), a fizetendő díj összege 2942 USD.

Németországban az alaptérképek szolgáltatási díját a következő képletből határozzák meg:

$$V(\text{EUR})=2,5*(0,6*\text{SQRT}(A+1500)-23)*F*K$$

ahol V a fizetendő díj összege euróban, A a példányszám, F a lefedett terület km²-ben, K a felhasznált térképi elemek (rétegek) számától függő együttható, melynek maximális értéke a teljes térképi tartalom esetén: 1.

A megadott példa esetében a fizetendő díj összege 1780 USD.

Svájcban a térképek másolataiért fizetendő díj összegét a méretarány, a lefedett terület nagyság és a példányszám alapján határozzák meg. Amennyiben az igényelt méretarányban alaptérkép nem áll rendelkezésre, a díj meghatározásánál figyelembe veszik még az esetleg szükséges nagyítási vagy kicsinyítési tényezőt is. A teszt példa esetében meghatározott díj összege 3827 USD.

A rendelkezésre álló adatokat értékelve megállapítható, hogy a térképészeti adatok szolgáltatásának gyakorlata az egyes országokban eltérő. Összességében megállapíthatjuk, hogy az alapadatok felhasználásáért minden országban fizetni kell, függetlenül attól, hogy azok előállítása és szolgáltatása hatósági intézményben, vagy a magán szférában piaci viszonyok között történik. A fizetendő díj mértéke erősen függ az adott ország gazdaságának színvonalától. Az összehasonlítás kedvéért kidolgozott feltételezett esetben a magyarországi díj bizonyult a legalacsonyabbnak. Megállapíthatjuk, hogy a jelenlegi hazai díjtételek nemzetközi összehasonlításban igen szerények, ezért a termék költség szerkezetében nem minősíthetők aránytalanul magasnak. A díjak mértékével kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a felhasználásért fizetendő összeg nem egyenlő azzal az összeggel, amennyiért azt az adott adatot szükség esetén újra elő lehet állítani. Az alapadatok előállítása és időszakos karbantartása általában és döntő mértékben a központi költségvetés terhére történik. Az adatok kiszolgáltatásért felszámított díj – vélelmezve a többszöri felhasználást is – egy jelképes hányada az előállítás és az esetleges pótlás költségének.

Más irányból megközelítve a problémát úgy is fogalmazhatunk, hogy a felhasználóknak nagyságrenddel többet kellene fordítaniuk az adatok egyedi előállításáért abban az esetben ha az alapadatok nem állnának rendelkezésre, de a konkrétan felmerülő igényt ki kell elégíteni.

A különböző országokban az azonos szolgáltatásért fizetendő különböző díjak összehasonlítása irreálisnak látszik abból a szempontból, hogy a fizetőeszköz vásárló ereje, az árak és bérek viszonya az egyes országokban lényegesen eltér. Nem feltétlenül jelent nagyobb megterhelést az azonos szolgáltatásért kifizetendő magasabb díj az adategénylő számára, összehasonlítva egy olyan országban fizetendő díjjal, ahol az alacsonyabb összegű díjnak megfelelő értékű GDP esetleg magasabb költséghányaddal állítható elő.

A közgazdasági gyakorlatban ezért kezd elterjedni egy sajátos módszer, amikor az összehasonlítás alapjául egy olyan termék fogyasztói árát választják, amely nagyon sok országban azonos minőségben jelen van a piacon és gyakorlatilag bárki számára elérhető. Ilyen összehasonlításra alkalmas termék a közismert gyorsbüfékben kapható BigMac szendvics, illetve annak az egyes országokban megállapított fogyasztói ára. Ha a vizsgálatunk tárgyát képező teszt esetben az alaptérképi adatokért fizetendő díjakat aszerint hasonlítjuk össze, hogy az adott összegért az adott országban hány BigMac szendvicset lehet kapni, vagy másképpen fogalmazva hány BigMac szendvics áráért kapjuk a különböző országokban ugyanazt a térképészeti szolgáltatást, bár a sorrend nem változik, arányaiban konszolidáltabb képet kapunk. Az összehasonlítást az alábbi táblázat tartalmazza:

Ország	Szolgáltatás díja (USD)
Belgium	14270
Svájc	3827
Nagy Britannia	2942
Írország	2200
Németország	1780
Finnország	879
Cseh Köztársaság	242
Ausztria (analóg)	136
Ausztria (digitális)	92
Magyarország	52

Ország	Szolgáltatás díja (db BigMac)
Belgium	4972
Svájc	989
Nagy Britannia	965
Írország	677
Németország	662
Finnország	248
Cseh Köztársaság	103
Ausztria (analóg)	52
Ausztria (digitális)	35
Magyarország	26

